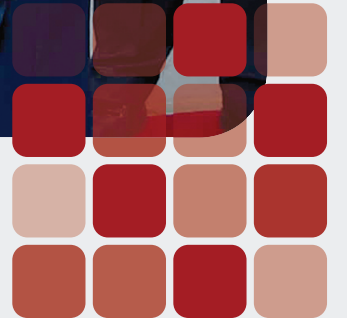

BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ VE MISIR YAKINLAŐMASININ SİYASİ VE EKONOMİK AÇIDAN İNCELENMESİ

DR. SELİM ÖZTÜRK

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2019

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ISBN: 978-605-80703-9-4

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adresi : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon: +90 (312) 430 26 09 Faks: +90 (312) 430 39 48

Email: orsam@orsam.org.tr

Fotoğraflar: Associated Press

BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ VE MISIR YAKINLAŐMASININ SİYASİ VE EKONOMİK AÇIDAN İNCELENMESİ

Yazar Hakkında

Dr. Selim Öztürk

Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsünde çalışmaktadır.

ODTÜ Uluslararası İlişkiler bölümünde lisans, Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde yüksek lisans ve ODTÜ Bölge Çalışmaları bölümünde doktorasını tamamlamıştır. Beyrut Amerikan Üniversitesi Arap ve Ortadoğu Çalışmaları Merkezi'nde 2015-2016 yılları arasında misafir araştırmacı olarak bulunmuştur. Doktora tez konusu Selefilik'in Suudi Devletleri ve Taliban'ın oluşumundaki rolü üzerinedir. Selefilik, Vehhabilik, mezhepler, küresel cihat örgütleri, Arap dünyası ve Ortadoğu genel çalışma alanlarıdır.

Ocak 2019

İçindekiler

Giriş	3
Katar'ın Mursi Yönetimine Finansal Desteği	4
Temmuz Darbesi Sonrası Körfezden Gelen Ekonomik Yardımlar	6
Mısır ve BAE Arasında Karşılıklı Yatırım ve Ticaret Faaliyetleri	6
Mısır'ın Rant Ekonomisi ve Cumhurbaşkanı Sisi'nin Beklentileri	8
Sonuç	10
Kaynakça	11
Son Notlar	12

Giriş:

Arap Baharı ile birlikte petrol ve doğal gaz zengini Körfez ülkelerinin de ilgileri Mısır'ın üzerine odaklanmaya başlamıştır. Arap Baharı, en ciddi kazanımlarından birini bilindiği üzere Mısır'da gerçekleştirmiştir. Tahrir meydanını dolduran milyonlar otuz yıllık Hüsnü Mübarek diktatörlüğünü yıkmış ve ardından ülke ilk defa demokratik normlara uygun biçimde seçimlere gitmiştir. 2012'deki demokratik seçimlerden Arap Baharının hemen akabinde kurulan Selefî Nur Partisinin de desteğini alan Müslüman Kardeşlerin siyasi organı Hürriyet ve Adalet Partisi birinci çıkmış ve Muhammed Mursi, Mısır tarihinde ilk defa Müslüman Kardeşler kökenli bir cumhurbaşkanı iktidara gelmiştir.¹ Mısır'daki Müslüman Kardeşler ve Mursi iktidarı uluslararası boyutları ile değerlendirildiğinde ilk kazanan Körfez'in parlayan yıldızı Katar olmuştur. Katar, Kahire'deki bu değişimi memnuniyetle karşılamış; kısa dönemli de olsa Türkiye ve Katar için bölgede çok önemli bir müttefik kazanılmıştır. Körfez ülkelerinin Mısır siyasetinde yönlendirici konuma gelmeleri, özellikle Obama döneminde Mübarek Mısır'ının ABD denetiminden ve kontrolünden çıkması ile de alakalıdır. ABD'nin bölgede yarattığı güç boşluğu petrol zengini Körfez ülkelerince doldurulmaya çalışılmıştır. Bu güç boşluğunun önemli bir ayağı da ABD'den gelen dış finansal yardımların git gide azalması ile de ilgilidir.²

Fakat Arap Baharı ile birlikte başlayan özgürleşme ve demokratikleşme dalgası Körfez'deki bazı güçleri telaşlandırmaya ve öfkelenlendirmeye başlamıştır. Özellikle Arap Baharı ile birlikte Bahreyn ve Yemen'de baş gösteren ayaklanmalar bölgede hegemonyasını korumaya çalışan Suudi Arabistan'ı önlemler almaya, Suudilerin en önemli müttefiki Birleşik Arap Emirliklerini (BAE) de Katar-Türkiye destekli Mursi liderliğindeki Mısır'a karşı politikalar geliştirmeye itmiştir. İlk başlarda Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır'daki Arap baharı sonrası kaotik atmosferden yararlanmayı ve Müslüman Kardeşlerin yükselmesini önlemeyi demokratik yollarla

2012 seçimlerinde denemiştir. Seçimlerde Ahmet Şefik, BAE tarafından desteklenmiş fakat seçimde ikinci gelmiştir. Emirliklerin adamı olarak lanse edilen Şefik, Mursi'nin zaferinden sonra BAE'ne iltica etmiştir.³ 2012 seçimlerine bir başka açıdan bakıldığında Mursi, Katar desteğini ve Ahmet Şefik de Emirliklerin desteğini alarak seçime girmiş olsalar da kazanan General Sisi'yi el altından destekleyen Suudiler olmuştur. Suudiler çalkantılı Mısır siyasetinde kazanan oyuncuya oynamayı bilmişlerdir. Suudilerle birlikte müttefikleri Emirlikler de hali hazırda kazanan konumundadırlar.

Mısır, özellikle Suudiler ve Emirlikler için İran ile mücadele stratejisinde önemli bir yer tutmaktadır. Arap âleminin en büyük askeri gücü olan Mısır İsrail ile üç defa konvansiyonel savaş tecrübesine de sahiptir. Mısır'ın bu açıdan Katar'ın eksenine bırakılmaması Emirlikler ve Suudiler açısından hayati önem taşımaktaydı. Suudiler ve Emirlikler nezdinde Katar, gizlice İranlılar ve açıkça Türklerle işbirliği yapan ve Arap'a ihanet eden ülke olarak suçlanmaktadır. Geçtiğimiz Mart ayında Kahire'de yapılan Mısır-BAE Ortak Ticaret Komitesi toplantısında BAE'nin dışişleri bakanı Abdullah bin Zayid, BAE ve Mısır'ın en önemli ortak paydalarının İran ve Türkiye tarafından tehdit altında olmaları olarak açıklamıştır.⁴ Sisi rejimi, Emirliklerle giderek gelişen yakın ilişkisini Katar'a uygulanan ablukaya tam destek vererek ispatlamıştır. Aynı zamanda Yemen'deki Husilerle mücadele için kurulan Suudilerin başını çektiği Sünni ittifakta da 2015 yılından itibaren yerini almıştır.⁵

Mübarek döneminde Suudi ve Körfez ülkelerinin Mısır ile ilişkileri monarşiler ve Mübarek ailesi arasındaki kişisel dostluğa ve yakınlığa dayanmaktaydı. 1990 yılında Saddam Hüseyin Kuveyt'e girdiğinde Mübarek iki tümen göndererek Suudilerin olası bir Irak işgaline karşı korunması için yardımda bulunmuştur. Mısır'da 25 Ocak (2011) ayaklanması başladığında sadece Kuveyt emiri ve BAE yetkilileri destek açıklamasında bulunmuşlardır. Gösteriler devam ederken BAE dış işleri bakanı Mübarek'i ziyaret eden ve ya-

nındayız mesajını veren Körfezli tek yetkilidir.⁶ Fakat Arap Baharı, Mısır'da galip gelmiş ve Mübarek alaşağı edilmiştir. İlk raundun kazananı da böylelikle Katar olmuştur. BAE bu durumu sindirememiş, 2012'den itibaren Müslüman Kardeşleri ve Katar'ı hedef alan politikalarına ağırlık vermiştir. Bu politikalar Mısır ve Tunus'ta kurulan Müslüman kardeşler rejimlerinin bir şekilde tasfiye edilmesi amacını taşıyacaktır.

Mısır, hem Suudiler hem de BAE başta olmak üzere diğer Körfez ülkeleri için kritik önem taşımaktadır. Mısır'da Ocak 2011'de başlayan ayaklanmaların Mübarek rejiminin sonunu getirmesi ile birlikte Bahreyn, Yemen ve Suudi Arabistan'daki Şiiler de ayaklanma için cesaret almışlardır. Mısır'daki siyasal düzenin bozulması direk olarak Körfez'den hissedilmeye başlamıştır. Suudiler kendi ülkelerindeki demokrasi taleplerinin bir ayaklanmaya dönüşmemesi için halka 130 milyar dolar tutarında paket açıklamak zorunda kalmışlardır. Arap Baharı sırasında Bahreyn ve Yemen'deki ayaklanmaların bastırılması ve hatta Ürdün'ün kırılgan ekonomik yapısına destek olunması için hem Suudiler hem BAE

milyarlarca doları gözden çıkarmak zorunda kalmışlardır. Bu yüzden Mısır'da nizamın sağlanması ve kaosun kendi lehlerine önlenmesi Körfez için birincil öncelik taşımaktadır.⁷ İçine düşmüş oldukları bu durumdan da o tarihlerden beri Katar'ı sorumlu tutmaya başlamışlardır. BAE ve Suudi Arabistan'a göre Katar ve Müslüman Kardeşler, hem Suudilere hem de BAE'ne milyarlarca dolara mal olan gelişmelerin müsebbibidirler ve neden oldukları hasarın hesabını vermek zorundadırlar. Bu açıdan öncelikle Arap Baharının engellenmesi ve başarısız kılınarak geriye döndürülmesi ve ardından Katar'ın cezalandırılması Körfez'deki güçler için birincil önem arz etmekteydi.

Katar'ın Mursi Yönetimine Finansal Desteği

Katar, 2012 seçimleri ile yeni iktidara gelen Mursi hükümetine 18 milyar dolarlık yardım paketi açıklamıştır. Bu paket aslında beş yıllık yatırım paketi olarak planlanmıştır. Bu çerçevede Mursi'nin bir yıllık iktidarı boyunca Mısır'a 8

milyar dolarlık yatırım yapılması Katar tarafından taahhüt edilmiştir. Yine Mursi'nin müttefiki konumundaki Türkiye'den de 2 milyar dolarlık kredi yardımı taahhüdü gelmiştir. Hatta Türkiye tarafından bunun da bir milyar doları verilmiştir. Bozulan Mısır ekonomisini ve İhvan hükümetini ayakta tutmak için dış yardımların gelmesi bir zorunluluk olarak görülmüştür.⁸ Ancak 2013 Temmuz darbesinden sonra Mursi hükümeti asker tarafından düşürülmüş ve İhvan hareketi de yasaklanmıştır. Bu gelişmeler neticesinde Mısır'ın dış ve ekonomik politikasının ibresi de Katar'dan Suudi-BAE hattına doğru kaymaya başlamıştır. Çünkü darbenin dış desteği bu hat üzerinden gelmiştir. 2013'ün Eylül'ünde Mısır Merkez Bankası, Katar'a depozito olarak tuttuğu 2 milyar dolarını iade etmiştir. Önce Katar'ın büyükelçisi arından da Kasım ayında Türkiye'nin Kahire büyükelçisi persona non grata ilan edilerek sınır dışı edilmiştir.⁹

vermiş ve böylelikle Batı'nın (daha ziyade Obama yönetiminin) da desteğini kazanmaya çalışmıştır.¹¹ Hatta BAE askeri darbeden sonra Sisi'ye genelkurmay başkanlığında kalmaya devam etmesini ve sivil bir adayın cumhurbaşkanı seçilmesi telkininde dahi bulunmuştur.¹² Fakat Mısır'ın iç dinamikleri, Sisi'nin cumhurbaşkanı olması yönünde bir sonuç ortaya koymuştur. Burada Mısır'da Nasır'dan beri devam edegelen askeri vesayet geleneğinin önemli olduğu da dikkat etmek gerekmektedir.

Mısır, Mübarek dönemi dahil açık bir şekilde dış yardımlara dayanan rant ekonomisi ile idare edilegelmiştir. Mübarek döneminde ABD'den gelen kredilerle beslenen Mısır ekonomisi Obama döneminde bu kredilerin kesilmesi ile zora düşmüş ve halk sokağa dökülmüştür.¹³ Özellikle IMF ve uluslararası kuruluşlardan alınacak kredilerin Mısır'ın demokratik reformları

“BAE ve Suudi Arabistan'a göre Katar ve Müslüman Kardeşler, hem Suudilere hem de BAE'ye milyarlarca dolara mal olan gelişmelerin müsebbibidirler ve neden oldukları hasarın hesabını vermek zorundadırlar.”

Temmuz darbesinden sonra iktidara gelen Sisi rejiminin ayakta kalabilmesi için iç çalkantılarla ve askeri darbe ile daha da kötü duruma gelen Mısır ekonomisine acil müdahale gerekmekteydi. Suudiler ve özellikle BAE, Mısır için “Marshall Planı” açıklamak zorunda kaldılar.¹⁰ Katar'ın yerine Mısır'ı fonlayacak ve yeni rejimi ayakta tutacak bir Körfez ülkesine ihtiyaç vardı. Bu role de öncelikle BAE soyunmuştur.

Öncelikle BAE, Katar'ın finansal yardımlarını Mısır'ın demokratikleşme için yapacağı reformları engellediğini iddia etmiştir. Çünkü Katar'ın finansal yardımı Mısır'ı IMF ile anlaşmaktan kurtarmış bu da yapılacak demokratik reformları ertelemiştir. Ardından BAE yapacakları finansal yardımların demokratikleşme şartlarını da taşıyacağını belirtmiş, bunun garantisini

gerçekleştirme şartına bağlı olmasından ötürü, Körfez ülkelerinden gelecek sermaye Mısır'daki her yönetimin daha çok işine gelmektedir. 2012 seçim sonrası ekonomik durum ve Katar'dan gelen sermaye Mursi rejiminin ayakta kalması için gereken düzeyde olmamış ve ekonomik durum kötüleşmeye devam etmiştir. Bu durum, Mursi'ye karşı gösterilerin ve ayaklanmaların oluşmasında, manipüle edilen halkın meydanları tekrar doldurmasında etkili olmuştur. O dönemde hatırlanacağı üzere özellikle benzin istasyonlarındaki kuyruklar ve yakıt sıkıntısı, halkı rahatsız eden en önemli sorunlardandır. Mursi sonrası Sisi rejiminin ise üç Körfez ülkesinden (BAE, Suudiler, Kuveyt) aldığı yardım, IMF'den alacakları yardımın üç katı daha fazla krediye ulaşmıştır. Böylece Sisi rejimi IMF kredileri ve dayattığı normları göz ardı ederek tamamen

başta BAE olmak üzere Körfez sermayesine sarmıştır. Bu durum Sisi yanlısı Arap medyasında Arap dayanışmasının Mısır'ın imdadına yetişmesi olarak da yorumlanmıştır. BAE ve Suudiler, Mursi'nin devrilmesine pek sıcak bakmayan Obama yönetimine de böylelikle mesaj vermiş; siyasal İslam ile mücadeleyi Obama yönetiminin desteğine rağmen yapabileceklerini göstermeye çalışmışlardır.¹⁴

Temmuz Darbesi Sonrası Körfezden Gelen Ekonomik Yardımlar

BAE, darbenin ardından 12 saat içinde 12 milyar dolarlık kredi yardımı taahhüdünde bulunmuştur. Ardından 3 milyar dolarlık kredi yardımını gerçekleştirmiştir. Bunu Suudilerin 5

yardımın 2 milyar doları çeşitli kalkınma projelerine ve diğer iki milyar doları da Mısır Merkez Bankasına verilecektir. Mısır böylelikle Emirliklerin direk finansal yardım yaptığı birincil ülke konumuna gelmiştir.¹⁶

BAE, Mart 2018 seçimlerinde yeniden aday olan Sisi'ye tam destek vermiştir. Hatta Sisi'nin seçimlerde sıkıntıya düşmemesi için Abu Dabi'de siyasi sürgün olarak yaşayan ve 2012 seçimlerinde Mursi ile yarışan Ahmet Şefik'in cumhurbaşkanlığında aday olabileceğini açıklamasının ardından kendisini sınır dışı etmiştir.¹⁷ Mısır'a deport edilerek gönderilen Şefik, Mısır televizyonlarına çıkarak yarıştan çekildiğini açıklamıştır. BAE bu şekilde Sisi ile olan işbirliğini perçinlediğini göstermiştir.

“Mısır'ı dış yardımlarla ayakta tutan rant ekonomisi Mısır'ı tamamen esir almış durumdadır. Ülkede güven ortamının eksikliği ve askeri vesayet Batı'dan ve uluslararası kuruluşlardan yatırım gelmesini engellemekte; bu yüzden Körfez sermayesi dışında bir seçenek görünmemektedir.”

milyar dolarlık ve Kuveyt'in 4 milyar dolarlık yardım taahhüdü takip etmiştir. Bu açıklamalar Mısır ekonomisinin kısa süreli rahatlamasına olanak sağlamıştır. Ağustos 2013'te Mısır merkez bankasının döviz rezervleri 18.9 milyar dolara yaklaşmıştır. Ekim ayında Mısır ve BAE, Mısır kalkınma programına destek amacıyla anlaşma imzalamışlardır. Anlaşma uyarınca BAE, 26 Ekim 2013'te taahhüdünü 4.9 milyarlık krediye çıkardığını açıklamıştır. Bu krediler, projelerin yürütülmesi için hizmetler sektörünün geliştirilmesi, yaşam standartlarının ve insan kaynakları hizmetlerinin artırılması amacını taşımaktaydı. Bu açıklamaların ardından 2014 seçimleri öncesi Sisi'ye destek amacıyla Suudi ve BAE yine 4 milyar dolar daha ekstra yardım paketi açıkladılar.¹⁵ Yine 2016 yılında Emirliklerin veliaht prensi Muhammed bin Zayed 4 milyar dolarlık bir yardım paketi daha açıklamıştır. Bu

Mısır ve BAE Arasında Karşılıklı Yatırım ve Ticaret Faaliyetleri

2018'in geçtiğimiz Mart ayında 900 BAE kökenli şirket Mısır'da yatırım yapmak amacıyla faaliyetlere başlamışlardır. Pek çok alanda ortak ticari ve ekonomi komiteleri tarafından toplantılar yapılmıştır. Toplantılara BAE Ekonomi Bakanı Sultan bin Sayid el Mansuri ve Mısır Sanayi ve Ticaret Bakanı Tarık Kabil başkanlık yapmışlardır. BAE'nin ticari yatırımları son üç yılda % 20 oranında artmıştır. BAE, Mısır'ın en büyük ithalatçısı konumuna gelerek 2017 yılında BAE'nin Mısır'dan yaptığı ithalat 2.3 milyar doları bulmuştur. Ayrıca ihracatı da 2.2 milyar dolara dayanmıştır. 2017 rakamlarına göre iki ülke arasındaki toplam dış ticaret hacmi 4.6 milyar dolar olarak belirlenmiş ve BAE, Mısır'a 2017'de 6.2 milyar tutarında yatırım yapmıştır.

Bu rakam 2016 yılında da 6 milyar dolar civarlarındadır. Özellikle BAE kökenli inşaat şirketleri Mısır'da hatırı sayılır projelere yatırım yapmaktadır. Mısır'a Emirliklerin finansal desteğinin önemli bir bölümü inşaat sektörü üzerinden olmaktadır. Mısır da karşılık olarak BAE'ne 2017 rakamlarına göre 826 milyon dolar tutarında yatırım yapmıştır.¹⁸

Ayrıca Mısırlı işgücü BAE'de oldukça aktif durumdadır. Körfez ülkelerinde işgücü olarak çalışan Mısırlı sayısı 2.4 milyon kişidir. Bunlardan 1.2 milyonu Suudi Arabistan'da iken 712 bini de BAE'nde çalışmaktadır. Sadece finansal yatırımlar bazında değil işgücü anlamında da Körfez-Mısır ilişkileri büyük oranda karşılıklı bağımlılık durumdadırlar.¹⁹

BAE'nin yatırımları iletişim, bankacılık, emlak, turizm ve bilgi teknolojileri alanında olup Emirlikler toplam 868 proje ile şuan en fazla yatırım yapan ülke konumundadır. Ayrıca BAE, 4,5 milyar dolar tutarındaki elektrik santrali projesini de desteklemeye başlamıştır. Bunun yanında 333 milyon dolar tutarındaki şeker

fabrikaları projesi de BAE tarafından faaliyete geçirilmiştir. Bahse konu şeker fabrikaları ile Mısır'ın ihtiyacının %80'ini karşılanması planlanmaktadır.²⁰

BAE'li işadamları için ticari engellerin kaldırılmasını da planlanmakta, sanayi lisansları konusunda kolaylıklar sağlanmakta, yatırımlar için kolaylaştırıcı kanunlar çıkarılmaktadır. Özellikle Mart ayında yapılan bahse konu Ortak Ticaret ve Ekonomik Komite toplantılarında bu konular ele alınmıştır. 4800 potansiyel sanayi projesi BAE'nin de desteği ile hayata geçirilmesi de komitenin toplantılarının çıktıları olarak öngörülmektedir.²¹

Özellikle hâlihazırda 13 ana sektör üzerinde işbirliği konusunda anlaşma sağlanmıştır. Bahse konu 13 sektör, ticaret, gümrük, sanayi, teknoloji, ulaşım, turizm, finansal işbirliği, standart ve metroloji, elektrik, yenilenebilir enerji, havacılık ve su kaynaklarından oluşmaktadır. Toplantıda, bu yıl kırk kadar sektörden işadaminin katılım sağladığı ortak komitenin her yıl toplanması konusunda da karar alınmıştır.²²

Mısır'ın Rant Ekonomisi ve Cumhurbaşkanı Sisi'nin Beklentileri

Mısır'ı dış yardımlarla ayakta tutan rant ekonomisi Mısır'ı tamamen esir almış durumdadır. Ülkede güven ortamının eksikliği ve askeri ve sayet Batı'dan ve uluslararası kuruluşlardan yatırım gelmesini engellemekte; bu yüzden Körfez sermayesi dışında bir seçenek görünmemektedir. 2016 Dünya Bankası raporlarına göre Mısır'da işsizlik %31 oranındadır. Ülke nüfusunun % 60'ının 30 yaşın altında olduğu göz önüne alınırsa % 31 oranı oldukça önemli bir rakam olarak karşımıza çıkmaktadır.²³ Fakat Sisi rejiminin, ekonomideki bu kötü gidişatı uzun vadede Körfez sermayesinin desteği ile kapatabilmesi pek mümkün gözükmemektedir. 96 milyonluk ül-

getirmektedir.²⁵ Aynı zamanda Mısır'ın siyasi çalkantıya girmesi sadece Mısır'da değil tüm Arap âleminde güç boşluğuna neden olmakta, bu da siyasi azınlık grupların demokratik taleplerini yükseltmelerine ve ayaklanma girişimlerinde bulunmalarına sebebiyet verebilmektedir. Mısır'ı önemli kılan diğer bir husus ise Arap dünyasının en kalabalık ve en büyük askeri gücü olması hasebiyle İran'a karşı Körfez'i koruyacak güç olmasıdır. Bir anlamda Saddam'a 1980'li yıllarda biçilen rol bugün Mısır'a biçilmeye çalışılmaktadır. Bilindiği üzere Saddam Hüseyin seksenlerde Körfez ülkeleri tarafından büyük kredilerle desteklenmiş ve İran'a karşı Körfez'in jandarması rolünü oynamıştır. Abdül Fettah Sisi yaptığı açıklamalarda özellikle de finansal yardım açıklamalarının akabinde Körfezin güvenliğinin kırmızın çizgileri olduğunu vurgulamış ve Körfez, 'Mısır'ın ulusal güvenliğinin iç me-

“ Mısır'ın Körfez ülkeleri ve özellikle BAE ile olan ilişkilerini başta Sisi rejiminin alacağı finansal destek ve Müslüman Kardeşlerin baskı altında tutulmaya devam edilmesi belirlemektedir. ”

kede her geçen gün daha da kötüye giden göstergeler 2011'deki sosyal patlamaya benzer olayların tekrar yaşanabileceğini ortaya koymaktadır.

BAE, 2013 Temmuz darbesinden itibaren yaptığı, yaklaşık 20 milyar doları bulan finansal yardımlarla Sisi'ye 2014 ve 2018 cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanmasında önemli ölçüde yardımcı olmuştur.²⁴ Bu yardımların belli başlı sebepleri bulunmaktadır. Öncelikle Mısır'da iktidara gelen Müslüman Kardeşlerin tamamen devre dışı bırakılması Abu Dabi yönetimi için öncelik arz etmektedir. Müslüman Kardeşlerin Körfez monarşileri için en büyük sorunu demokratik sistemi ve parlamenter demokrasiyi benimsemiş olmasıdır. Bu tür akımların Arap dünyasında özellikle de monarşi rejimlerinde halktan destek bulması; BAE, Kuveyt, Suudi Arabistan, Bahreyn ve Ürdün gibi ülkelerde krallık sisteminin çökmesi tehdidini beraberinde

selesidir' açıklamasında bulunmuştur. Bu açıklama BAE'ne yönelik olup aldığı ekonomik yardım ve siyasi desteğin de bir cevabı konumundadır. Mısır ayrıca Mart 2015 yılında Suudilerin başını çektiği ve BAE'nin de oluşumunda etkin rol aldığı Sünni Arap Gücü koalisyonuna katılarak desteğini sunmuştur. Bu koalisyonun en önemli amacı Suudi ve BAE çıkarları lehine İran'a karşı bölgede askeri bir güç oluşturarak caydırıcılık sağlamaktır.²⁶

Yemen'in başkenti Sana'nın 2014'te Husi milisler tarafından işgal edilmesinin ardından Suudiler önlem almaya başlamış ve Mart 2015'te Kararlılık Fırtınası Operasyonu (Operation Decisive Storm) adını verdikleri askeri operasyonu başlatmıştır. İran'a ve Yemen'deki İran destekli Husilere karşı Suudilerin önderliğinde kurulan koalisyon 2015'te Suudi Arabistan, Bahreyn, Kuveyt, BAE, Katar (2017 Katar krizinden

sonra çıkartılmıştır), Mısır, Sudan, Fas ve Ürdün'ün katılımı ile oluşmuştur. Mısır şu ana kadar hava ve deniz kuvvetleri ile destek vermiş; kara gücü tedarikine yönelik karar onaylanmışsa da, bunu Suudiler ve BAE ile pazarlık aracı olarak kullandığından henüz kara gücü ile katılım sağlamamıştır. Mısır donanması 2015'te Babü'l-Mendeb'de, İran donanmasının bölgeden geri çekilmesinde aktif rol oynayarak da gücünü ortaya koymuştur. Fakat özellikle 1962 yılında Nasır'ın Yemen'e müdahalesinin Mısır'a 20 bin askere mal olması Mısır'ı Yemen konusunda çekinceli kılmaya devam etmektedir.²⁷

Ancak Mısır, bilinenin aksine BAE'nin yö-rüngesine tamamen teslim olmamakta bunu ekonomik bir rant ve kazanç aracı olarak kullanmaktadır. Yani oyunun tamamen kazananı BAE değildir. Sisi, İran tehlikesinin Körfez için önemini bildiği için bu durumdan sonuna kadar yararlanmak amacıyla her yolu denemekte ve şartları da zorlamaktadır. Aslında BAE ve Mısır arasındaki ilişki tamamen çıkar odaklı olup bilinenin aksine, Sisi tamamen kendini BAE'ne borçlu hissetmemektedir. BAE ve Suudilerin kendisine muhtaç olduğunun farkındadır. Örneğin Sisi özellikle Yemen 'deki krize fazla müdahil olmamaya ve orada jandarmalık yapmamaya özen göstererek denge politikası gütmektedir. Buna rağmen siyasi desteğini Suudilerin desteklediği Yemen devlet başkanı Hadi Mansur'dan yana koymaktadır. Mısır'ın böyle bir savaşın Mısır ekonomisini de daha kötü etkileyebileceğini düşünmesi muhtemeldir. Ayrıca Suriye konusunda da Esad rejiminden yana tavır alan bir tutum içerisinde. İslamcı muhalif oluşumlara mesafeli durmakta, bu konuda Suudiler ve BAE'den ayrılmaktadır. Bunlara karşın Sisi rejimi Libya'da BAE ile birlikte hareket etmek-

tedir. Libya Ulusal Ordusu adlı örgütün lideri General Halife Haftar'ı desteklemektedirler. Özellikle İslamcı gruplara yönelik hava destekli operasyonlar, Mısır ve BAE tarafından ortaklaşa yapılmaktadır.²⁸

Özetle, her alanda Mısır ve BAE'nin politikalarının uyumunu söylemek mümkün değildir. Mısır bir anlamda gelecek dış ekonomik desteğe paralel bir denge politikası geliştirmektedir. Hatta Suriye ve Yemen konularında Mısır'ın tam olarak Suudi-BAE ekseninde yer almaması bu devletleri rahatsız etmektedir. 2016 yılında Kral Selman'ın Mısır'a verdiği petrol yardımı sözünü askıya alması ve BAE'nin de birtakım finansal yardımları bekletme yoluna gitmesi Mısır'ın İhvan kartını bu ülkelere karşı oynamasına yol açmıştır. Örneğin bu gelişmeler üzerine Mısırlı yetkililer mesaj vererek Mısır'ın finansal olarak desteklenmemesi halinde Müslüman kardeşler ile mücadelenin de kesilebileceği ve bundan Körfez'in büyük zarar göreceği tehdidinde dahi bulunmuştur.²⁹

Sisi'nin 2014'te olduğu gibi Mart 2018 seçimlerini de kazanması Selefi Nur partisinin desteği ile olmuştur.³⁰ Mısır siyasetinde 2011 yılında kurulan ve Suudi-Körfez tarafından desteklenen Nur partisi gerek Mursi iktidarında gerekse Sisi'nin iki dönemdir iktidarında kilit konumda yer almaktadır. Nur Partisinin arkasındaki en önemli gücün Suudi Arabistan olduğu bilinen bir gerçektir. Suudiler Nur'un desteğini Sisi'ye kanalize ederek seçimleri kazanmasına katkı sunmuşlardır. Fakat bilinen diğer bir gerçek de Müslüman Kardeşlerle mücadele için Mısır Ordusu ve Sisi dışında etkili bir aktörün olmayışıdır. Bu nedenle bir şekilde hem Suudiler hem de Emirlikler, Sisi rejimi ile ilişkilerini yolunda götürmeye mecbur gözükmektedirler.

Sonuç

Mısır'ın Körfez ülkeleri ve özellikle BAE ile olan ilişkilerini başta Sisi rejiminin alacağı finansal destek ve Müslüman Kardeşlerin baskı altında tutulmaya devam edilmesi belirlemektedir. Çünkü Müslüman Kardeşlerin varlığı ve monarşi karşıtı demokratik sistemden yana olan ideolojisi, Körfez monarşilerinin hatta Arap dünyasındaki monarşilerin varlıklarını özünden tehdit eder niteliktedir. Bu nedenle bir şekilde Arap dünyasının da kalbi konumunda olan Mısır'da iktidara gelişleri önlenmek zorundadır. Bunun karşılığında da Körfez sermayesi Sisi rejimini desteklemeyi vaat etmektedir. Bu döngü Mısır ekonomisinin göstergeleri daha da kötüye doğru gitmeye devam ettiği takdirde büyük ihtimalle kırılacaktır. Sisi rejiminin, 2011 yılında Mübarek'e ve 2013 yılında Mursi'ye karşı meydanları dolduran memnuniyetsiz kalabalıklarla karşılaşması oldukça olası gözükmemektedir. Şimdilik BAE ve Körfez sermayesi kendi blokları içerisinde yer alan rejimi koruyabilmek ve istikrarlı halde tutabilmek için elinden gelen her türlü desteği vermektedir. Özellikle ABD yönetiminin de Trump ile birlikte değişerek 2017'den itibaren rüzgârın Suudi-BAE bloğundan yana esmesi, şimdilik Sisi rejiminin bir müddet daha devam edeceğini bizlere göstermektedir. Ablukaya alınan Katar'ın etkisi belirli oranda kısıtlanmaya çalışılmakta, Arap dünyasından da soyutlanması için İran ve Türklerle işbirliği yapıyor imajı oluşturulmaktadır. Bunların yanında Müslüman Kardeşler'in ve radikal İslami örgütlerin destekçi olduğuna yönelik algıda yaratılmaktadır. Finansal anlamda BAE ve Suudilerle tek rekabet edebilecek ve mevcut dengeleri değiştirebilecek aktör olarak Katar'ın ve Türkiye'nin görülmesi, bu iki devleti hedef tahtasına oturtmaktadır. Katar ve Türkiye'nin Ortadoğu siyasetinden tecrit edilmesi ve hatta bu ülkelerdeki darbe girişimlerinin dahi desteklenmesi faaliyetlerinde bulunabilmektedirler.

Mısır için Yemen'deki siyasi durum Kızıldeniz'in de güvenliği açısından tehlike arz etmektedir. İran'ın bölgedeki varlığı tıpkı Suudiler ve BAE gibi Mısır içinde kırmızı çizgi konumundadır. Bu konuda BAE ile yakın işbirliği yapan Mısır, aynı zamanda Gazze, Somali ve Sudan gibi kriz bölgelerinde de BAE ile birlikte hareket etmekte ve bu bölgelerdeki Katar-Türkiye eklerinin etkisi ile mücadele etmeye çalışmaktadır. Fakat Mısır'daki rejim Suriye üzerinde İslamcı muhalif gruplarla işbirliğine gitmeyi reddetmekte o konuda Suudiler ve BAE kadar pragmatik hareket etmemekte, ideolojik tutum sergilemektedir. Bu nüans farklılıkları ara ara Mısır'ın Körfez ülkeleri ile karşı karşıya gelmesine de neden olabilmektedir.

Körfez'in mevcut konjonktürde Libya'da Halife Haftar, Filistin'de Muhammed Dahlan ve Mısır'da Abdül Fettah Sisi gibi seküler aktörlerle işbirliğine gitmesi Müslüman Kardeşler korkusuna dayanmakta ve bu korku ile baş edebilecek yeterince güçlü dini aktörler olmamasından da kaynaklanmaktadır. Örneğin Mısır'da Nur partisi iktidarı belirleyebilme gücüne sahipken iktidar olabilme gücüne sahip değildir. Selefi tonlara sahip bu parti seküler kesim ile ittifak yapabilmektedir. Ancak bu iyi giden siyasi ve ekonomik işbirliğinin yanında şu da bir gerçektir ki demokratik normları tatbik edecek reformları uygulamaktan git gide kaçınan Mısır'ın ekonomisini düzeltebilmesi pek de mümkün görünmemektedir. Bu hataya sadece Sisi değil Mübarek ve Muhammed Mursi de düşmüştür. Mursi, Katar sermayesine güvenerek demokratik reformları parlamentodan çıkarmayı ve tatbik etmeyi göz ardı etmiştir. Bu biraz da ülkenin yeterli gelişmiş demokrasi kültürünün olmaması ile de alakalıdır. Körfez sermayesi ile gelen destekler ise ülkeyi uzun zamandan beridir daha fazla rant devletine dönüştürmektedir ki bu durum çok da kalıcı bir süreç olmayacaktır. Sonunda Mısır'ın Mübarek dönemindekine benzer bir sosyal patlama ile karşılaşması muhtemeldir.

Kaynakça

- “Ahmed Shafik pulls out of Egypt presidential race”. *AlJazeera*. 9 Ocak 2018.
<https://www.aljazeera.com/news/2018/01/ahmed-shafik-pulls-egypt-presidential-race-180107161554445.html>
- Bruce Riedel. “Saudi Arabia Cheers the Coup in Egypt”. Brookings. 7 Temmuz 2013.
<https://www.brookings.edu/opinions/saudi-arabia-cheers-the-coup-in-egypt/>
- Dönemin Müslüman Kardeşler (Cemaati İslamiyye Partisi) Beyrut Politik Büro Şefi Ömer el Masri ile mülakat, Nisan 2016.
- Economic Relations. *State Information Service*. 10 Kasım 2018.
<http://www.sis.gov.eg/Story/102?lang=en-us>
- “Egypt, UAE agree to forge stronger economic ties”. *The Arab Weekly*. 25 Mart 2018.
<https://the arabweekly.com/egypt-uae-agree-forge-stronger-economic-ties>
- Eric Trager. “Sisi’s Domesticated Foreign Policy”. The Washington Institute. 8 Mart 2017.
<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/sisis-domesticated-foreign-policy>
- “Egypt’s Sisi offered Riyadh 40,000 soldiers for Yemen war”. *The New Arab*. 17 Nisan 2017.
<https://www.alaraby.co.uk/english/news/2017/4/17/egypts-sisi-offered-riyadh-40-000-soldiers-for-yemen-war>
- “Into Egypt’s role in the Yemeni crisis”. *Egypt Today*. 13 Ağustos 2018.
<http://www.egypttoday.com/Article/2/55920/Into-Egypt%E2%80%99s-role-in-the-Yemeni-crisis>
- Jeremy M. Sharp. “Egypt: Background and U.S. Relations”, Congressional Research Service. 7 Haziran 2018.
- Kenneth Katzman. “The United Arab Emirates (UAE): Issues for U.S. Policy”. Congressional Research Service. 25 Ekim 2018.
- Mamoon Alabbasi. “Egypt’s Sisi tells former PM Shafiq to stay in exile”, *Middle East Eye*. 26 Mayıs 2015.
<https://www.middleeasteye.net/news/egypts-president-sisi-tells-former-pm-shafiq-stay-exil>
- e-1937848337
- Patrick Kingsley, “Egypt’s Salafist al-Nour party wields new influence on post-Morsi coalition”, *The Guardian*, 7 Temmuz 2013.
<https://www.theguardian.com/world/2013/jul/07/egypt-salafist-al-nour-party>
- Rana Mohamad. “Overview of Egypt-UAE thriving economic relations”, *Egypt Today*, 7 Ocak 2018.
<http://www.egypttoday.com/Article/3/39549/Overview-of-Egypt-UAE-thriving-economic-relations>
- Sultan al Qassemi. “The Gulf and Egypt: Long transitions and Marshall plans”. *Madamasr*. 20 Ocak 2014.
<https://madamasr.com/en/2014/01/20/opinion/u/the-gulf-and-egypt-long-transitions-and-marshall-plans/>
- “Saudi Arabian and UAE foreign policy: A finger in every pie”. *Qantara.de*. 19 Şubat 2018.
<https://en.qantara.de/content/saudi-arabian-and-uae-foreign-policy-a-finger-in-every-pie>
- Tamara Qiblawi. “Qatar rift: Saudi, UAE, Bahrain, Egypt cut diplomatic ties”. *CNN*. 27 Temmuz 2017.
<https://edition.cnn.com/2017/06/05/middleeast/saudi-bahrain-egypt-uae-qatar-terror/index.html>
- Taha Sakr. “Egypt’s Salafi Al-Nour Party supports Sisi’s 2nd presidential bid”, *Egypt Independent*, 28 Ocak 2018.
<https://egyptindependent.com/egypts-salafi-al-nour-party-supports-sisis-2nd-presidential-bid/>
- “UAE Group Investing \$333m in Egypt Sugar Factory”. *Financial Tribune*. 23 Ocak 2018.
<https://financialtribune.com/articles/world-economy/80647/uae-group-investing-333m-in-egypt-sugar-factory>
- “UAE, Egypt to bolster trade relations”. *Khaleej Times*. 19 Mart 2018.
<https://www.khaleejtimes.com/business/economy/uae-egypt-to-bolster-trade-relations>
- Yasmine Farouk. “More than Money: Post-Mubarak Egypt, Saudi Arabia, and the Gulf”. *Gulf Research Center*.
- *Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Öğretim Üyesi.

Son Notlar

- ¹ Patrick Kingsley, "Egypt's Salafist al-Nour party wields new influence on post-Morsi coalition", *The Guardian*, 7 Temmuz 2013.
- ² Jeremy M. Sharp, "Egypt: Background and U.S. Relations", *Congressional Research Service*, 7 Haziran 2018.
- ³ Mamoon Alabbasi, "Egypt's Sisi tells former PM Shafiq to stay in exile", *Middle East Eye*, 26 Mayıs 2015.
- ⁴ "Egypt, UAE agree to forge stronger economic ties", *The Arab Weekly*, 25 Mart 2018.
- ⁵ Qiblawi, Tamara, "Qatar rift: Saudi, UAE, Bahrain, Egypt cut diplomatic ties", *CNN*, 27 Temmuz 2017.
- ⁶ Riedel, Bruce, "Saudi Arabia Cheers the Coup in Egypt", *Brookings*, 7 Temmuz 2013 ; Farouk, Yasmine, "More than Money: Post-Mubarak Egypt, Saudi Arabia, and the Gulf", *Gulf Research Center*, s. 7
- ⁷ Riedel, Bruce ; Farouk, Yasmine, ss. 12-13.
- ⁸ Al Qassemi, Sultan, "The Gulf and Egypt: Long transitions and Marshall plans", *Madamasr*, 20 Ocak 2014.
- ⁹ Farouk, Yasmine, ss. 12-13.
- ¹⁰ Al Qassemi, Sultan, "The Gulf and Egypt: Long transitions and Marshall plans".
- ¹¹ A.g.e.
- ¹² A.g.e.
- ¹³ Farouk, Yasmine, ss.21-22
- ¹⁴ A.g.e. 12
- ¹⁵ Farouk, Yasmine, ss. 11-12 ; Economic Relations, *State Information Service*, 10 Kasım 2018.
- ¹⁶ Economic Relations, *State Information Service*, 10 Kasım 2018.
- ¹⁷ "Ahmed Shafik pulls out of Egypt presidential race", *AlJazeera*, 9 Ocak 2018.
- ¹⁸ 'Egypt, UAE agree to forge stronger economic ties', *The Arab Weekly*, 25 Mart 2018; Mohamad, Rana, "Overview of Egypt-UAE thriving economic relations", *Egypt Today*, 7 Ocak 2018.
- ¹⁹ Farouk, Yasmine, s. 15.
- ²⁰ "UAE Group Investing \$333m in Egypt Sugar Factory", *Financial Tribute*, 23 Ocak 2018.
- ²¹ "Egypt, UAE agree to forge stronger economic ties".
- ²² "UAE, Egypt to bolster trade relations", *Khaleej Times*, 19 Mart 2018.
- ²³ "Saudi Arabian and UAE foreign policy:A finger in every pie", *Qantara.de*, 19 Şubat 2018.
- ²⁴ Katzman, Kenneth, "The United Arab Emirates (UAE): Issues for U.S. Policy", *Congressional Research Service*, 25 Ekim 2018.
- ²⁵ Dönemin Müslüman Kardeşler (Cemaati İslamiyye Partisi) Beyrut Politik Büro Şefi Ömer el Masri ile mülakat, Nisan 2016.
- ²⁶ Trager, Eric, "Sisi's Domesticated Foreign Policy ", *The Washington Institute*, 8 Mart 2017.
- ²⁷ "Into Egypt's role in the Yemeni crisis", *Egypt Today*, 13 Ağustos 2018; "Egypt's Sisi offered Riyadh 40,000 soldiers for Yemen war", *The New Arab*, 17 Nisan 2017.
- ²⁸ Trager, Eric, "Sisi's Domesticated Foreign Policy ", *The Washington Institute*, 8 Mart 2017.
- ²⁹ A.g.e.
- ³⁰ Sakr, Taha, "Egypt's Salafi Al-Nour Party supports Sisi's 2nd presidential bid", *Egypt Independent*, 28 Ocak 2018.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

مرکز دراسات الشرق الأوسط

Center for Middle Eastern Studies

ORSAM Yayınları

ORSAM, süreli yayınları kapsamında Ortadoğu Analiz ve Ortadoğu Etütleri dergilerini yayınlamaktadır. İki aylık periyotlarla Türkçe olarak yayınlanan Ortadoğu Analiz, Ortadoğu'daki güncel gelişmelere dair uzman görüşlerine yer vermektedir. Ortadoğu Etütleri, ORSAM'ın altı ayda bir yayınlanan uluslararası ilişkiler dergisidir. İngilizce ve Türkçe yayınlanan, hakemli ve akademik bir dergi olan Ortadoğu Etütleri, konularının uzmanı akademisyenlerin katkılarıyla oluşturulmaktadır. Alanında saygın, yerli ve yabancı akademisyenlerin makalelerinin yayımlandığı Ortadoğu Etütleri dergisi dünyanın başlıca sosyal bilimler indekslerinden Applied Sciences Index and Abstracts (ASSIA), EBSCO Host, Index Islamicus, International Bibliography of Social Sciences (IBBS), Worldwide Political Science Abstracts (WPSA) tarafından taranmaktadır.

📍 Mustafa Kemal Mah. 2128. Sok.
No:3 Çankaya/Ankara

☎ +90 (312) 430 26 09
☎ +90 (312) 430 39 48

✉ info@orsam.org.tr
🌐 www.orsam.org.tr

📱 in 📺
orsamtr